

**Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-151/2016. számú ügyben**

Előadók: dr. Izsó Krisztina
dr. Fliegauf Gergely
dr. Gurbai Sándor
dr. Zeller Judit

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLIII. törvénnyel kihirdetett, kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke értelmében, annak „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól*”.

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint – az 1. cikkben megfogalmazott cél megvalósítása érdekében – valamennyi „*részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében*”.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki az említett feladatainak teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontjában biztosított jogkörömben eljárva, amely szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatom, látogatást tettem a BRFK Központi Fogda (1027 Budapest, Gyorskocsi utca 31.) (a továbbiakban: Gyorskocsi utcai Fogda vagy Központi Fogda) és az ORFK Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Fogda (1062 Budapest, Aradi u. 21-23.) (a továbbiakban: Aradi utcai Fogda) – a továbbiakban együtt: Fogdák vagy Intézmények – épületében.

1.1 A látogatás helyszínének kiválasztása

A látogatás helyszínein az Európa Tanács Kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottsága (a továbbiakban: CPT) több alkalommal vizsgálta a Fogdákban² a fogvatartás körülményeit. A nemzeti megelőző mechanizmus látogatásának célja egyrészt a CPT jelentésekben tett megállapítások nyomon követése, másrészt a fogvatartás körülményeinek a CPT jelentéseiben megfogalmazott szempontokon túlmenő vizsgálata volt.

1.2 A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikke 1. pontjának értelmében az államnak a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásait bármely, a joghatósága és ellenőrzése alatt álló helyen lehetővé kell tennie, ahol embereket valamely hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával a személyes szabadságuktól megfosztják vagy megfoszthatják. A 4. cikk 2. pontja értelmében szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

¹ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A § és 39/B § (1) bekezdés

² 1994-ben mind a Gyorskocsi utcai, mind az Aradi utcai Fogdában, 1999-ben, 2003-ban, 2005-ben és 2009-ben a Központi Fogdán, 2013-ban mindkét Intézményben ismételt látogatást tett.

A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzési Albizottság (a továbbiakban: Megelőzési Albizottság) a Svédországban tett első látogatásáról szóló jelentésében kiemelte, hogy a rossz bánásmód megelőzését a fogvatartás első pillanatától kezdve biztosítani kell.³

A rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 2.§-ában írt értelmező rendelkezés szerint fogvatartott a rendelet 1. § a)-f) pontjában meghatározott személyi szabadságelvonással érintett személy. A rendelet 1. §-a alapján a Btk. szerinti szabadságvesztés büntetés és javítóintézeti nevelés, a Be. szerinti őrizet és előzetes letartóztatás, a Bv.tv. szerinti büntetés-végrehajtási őrizet, az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény szerinti őrizet, a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény szerinti őrizet, a Szabs.tv. szerinti szabálysértési őrizet, büntetésként kiszabott szabálysértési elzárás, valamint a Rendőrségi tv szerinti közbiztonsági őrizet olyan, bírói vagy más hatóság által elrendelt személyi szabadságelvonás, amelyek – ugyan nem főszabályként – végrehajthatók rendőrségi fogdán. Az említett okból a rendőrségi fogda valamennyi felsorolt, szabadságelvonási forma végrehajtása tekintetében a Jegyzőkönyv 4. cikke értelmében fogvatartási hely.

1.3 Az érintett alapvető jogok

- *Az élethez és az emberi méltósághoz való jog:* Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. [Alaptörvény II. cikk]
- *A kínzás és az embertelen, megalázó bánásmód tilalma:* Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgátságban tartani. [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- *A személyes szabadság és biztonság:* Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. [Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdés]
- *A magánélet tiszteletben tartásához fűződő jog:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés]
- *Tulajdonhoz való jog:* Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. [Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés]
- *Egészséghez fűződő jog:* Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. [Alaptörvény XX. cikk]
- *Panasztétel joga:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez. [Alaptörvény XXV. cikk]
- *Szabad mozgáshoz fűződő jog:* Mindenkinek, aki törvényesen tartózkodik Magyarország területén, joga van a szabad mozgáshoz és tartózkodási helye szabad megválasztásához. [Alaptörvény XXVII. cikk (1) bekezdés]

1.4 Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

Nemzeti jogforrások

- Magyarország Alaptörvénye;
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.);
- az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Emberi Jogok Európai Egyezménye);

³ CAT/OP/SWE/1. Report on the visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to Sweden, Introduction 6. pont

- a Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi III. törvény;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény (a továbbiakban: OPCAT);
- a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.);
- a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rendőrségi tv.);
- a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv.tv.)
- a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban: Szabs.tv.)
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény (a továbbiakban: Eütv.);
- az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (továbbiakban: Info tv.);
- a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII.13.) Korm. rendelet;
- a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011 (IX.22.) BM rendelet;
- a rendőrségi fogdák rendjéről szóló 56/2014. (XII.5.) BM rendelet (továbbiakban: 56/2014 (XII.5.) BM rendelet);
- a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló 19/1996. (VIII.23.) ORFK utasítás (továbbiakban: Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzata).

1.5 A látogatás módszere

A nemzeti megelőző mechanizmus alapvető feladata a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése.

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak teljesítése körében személyesen és munkatársaim útján is eljárhatok. Felhatalmazott munkatársaim a Gyorskocsi utcai Fogdát és az Aradi utcai Fogdát előzetes bejelentés nélkül, éjszakai időpontban látogatták meg. A látogatócsoport tagjai végigjárták az Intézmények helyiségeit, megtekintették azok berendezését és felszerelését. Az elhelyezés körülményeinek megfigyelése során különösen az alábbiakra voltak tekintettel:

- az épületek és helyiségek állapota a fogvatartottak biztonsága és szükségletei szempontjából,
- személyes higiéné biztosítása,
- orvosi ellátás, gyógyszerelés.

A delegáció tagjai a fogvatartottakra vonatkozó iratokba betekintettek, egyes iratokról fénymásolatot kaptak, néhány irat a látogatást követően került megküldésre.

Munkatársaim az Intézmény személyzetének tagjait és a fogvatartottakat bizalmas körülmények között meghallgatták, viselkedésüket megfigyelték, különös tekintettel az alábbiakra:

- bánásmód általában
- kapcsolattartás a külvilággal
- kommunikáció és konfliktuskezelés
- panaszkezelés

A személyes meghallgatások a fogvatartottakkal és a személyzet tagjaival folytatott interjúk formájában, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssor alapján valósultak meg.

Az előállítás körülményeinek feltárása érdekében a befogadásra váró fogvatartottakkal is interjúk készültek.

A látogatás vezetője: dr. Izsó Krisztina jogász
A látogatás résztvevői: dr. Fliegaufer Gergely pszichológus
 dr. Gurbai Sándor jogász
 dr. Zeller Judit jogász, pszichológus
A látogatás időpontja: 2015. október 13-14.

2. Tényállás és megállapítások

2.1 Az Intézmények alapadatai

2.1.1 Gyorskocsi utcai Fogda

A BRFK Központi Fogdának a látogatáskor működő részében 67 személy – 22 fő a földszinti fogdaszinten, 45 fő az 1. emeleti fogdaszinten – helyezhető el. A 2. és 3. emeleti fogdaszint – mindkét szint 33-33 személy elhelyezésére alkalmas – felújítás alatt állt. A Fogda a befogadóképesség alapján, a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatának 3. a) pontja szerint, I. kategóriájú fogdának minősül.

A Fogdában 4 zárkatípus található, az alábbiak szerinti méret-, férőhely adatokkal és berendezési tárgyakkal:

	Méret	Férőhely	Berendezés
1. típus	440x195x300	2 fő	2 db fekhely 2 db asztal 1 db falikút
2. típus	440x195x300	2 fő	2 db fekhely 2 db asztal
3. típus	400x280x300	2 fő	2 db fekhely 2 db asztal
4. típus	660x190x300	3 fő	3 db fekhely 2 db asztal

A földszinten 11, az 1. emeleten 22 zárka található, az alábbi típusonkénti megoszlásban, illetve mozgástér- és légtér adatokkal:

Típus	Földszint	Mozgástér	Mozgástér/fő	Légtér	Légtér/fő
1. típus	7 db	5,64 m ²	2,82 m ²	25,74 m ³	12,87 m ³
2. típus	4 db	5,76 m ²	2,88 m ²	25,74 m ³	12,87 m ³

Típus	1. emelet	Mozgástér	Mozgástér/fő	Légtér	Légtér/fő
1. típus	7 db	5,64 m ²	2,82 m ²	25,74 m ³	12,87 m ³
2. típus	6 db	5,76 m ²	2,88 m ²	25,74 m ³	12,87 m ³
3. típus	8 db	8,38 m ²	4,19 m ²	33,6 m ³	16,8 m ³
4. típus	1 db	8,61 m ²	2,87 m ²	37,62 m ³	18,81 m ³

2.1.2 Aradi utcai Fogda

Az Aradi utcai Fogda 36 személy elhelyezésére alkalmas. A Fogda a befogadóképesség alapján a Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatának 3. b) pontja szerint II. kategóriájú fogdának minősül. A Fogda épületében 15 zárka található, ezek közül 12 zárkában két-két személy, 3 zárkában négy-négy személy helyezhető el. A zárkákban rögzített ágyak és asztalok találhatók.

Az épületen legutóbb 2-3 évvel a látogatás előtt végeztek felújítási munkát.

2.2. A fogvatartottak

2.2.1 Gyorskocsi utcai Fogda

A látogatás megkezdésekor a Fogdán 16 fogvatartott – egy nő és tizenöt férfi – tartózkodott. A 16 személyből 14 személy bünygyi őrizetben, 2 személy szabálysértési őrizetben volt. Sem fiatalok, sem fogyatékossgal élő személy nem tartózkodott a Fogdán. Egy fogvatartott cukorbeteg volt, ketten ótvar fertőzéstől szenvedtek. Intoxikált, agresszív, vagy önvészélyes személy nem volt a fogvatartottak között. Egy kínai és két ukrán állampolgárságú személy kivételével valamennyien magyar állampolgárságúak voltak.

A látogatás ideje alatt a fogvatartottak száma növekedett. A látogatás megkezdésekor négy személy várakozott befogadásra, később folyamatosan érkeztek a befogadandó személyek.

2.2.2 Aradi utcai Fogda

A látogatás időpontjában a Fogdán 9 fogvatartott tartózkodott, közülük 3 szír állampolgárságú volt. 5 személy bünygyi őrizetben, 4 pedig előzetes letartóztatásban volt, valamennyien férfiak. Fiatalok nem volt a fogvatartottak között.

2.3 Személyzet

2.3.1 Gyorskocsi utcai Fogda

A 91 tagú fogdaszemélyzetből néhányan máshol teljesítenek szolgálatot. Mindkét szinten két fogdaőr van szolgálatban a nap 24 órájában. Rajtuk kívül a látogatásunk éjszakai időpontjában egy szolgálatirányító tiszt, két kísérőőr, három fogdaügyeletes és két objektumőr volt jelen. Orvos és ápolónő 24 órás szolgálatban dolgoznak.

A lépcsőházban a fűtéscsöveket fedő alumínium burkolatot horpadások borították. A vezetőség tagjának tájékoztatása szerint ezek úgy keletkeztek, hogy a kerületi kapitányságokról érkező, az előállításokat végző rendőrök, akik nem a Fogda személyi állományának tagjai, gumibotjukkal ütötték a burkolatot.

A fogda berendezésének, illetve felszerelésének ütlegetése félelmet kelthet a fogvatartottakban és az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott embertelen, megalázó bánásmód tilalmával és a IV. cikkben biztosított személyi biztonsághoz fűződő joggal összefüggő visszásságot valósít meg.

Az őrszemélyzet tagjai az övükön bilincset, gázspray-t és gumibotot hordanak magukkal, de elmondásuk szerint kényszerítő eszköz alkalmazására általában nincs szükség. A riasztóval felszerelt gumibotok látogatásunkkor az őrparancsnok szobájában voltak. A gumibotokon található riasztók a zárkaszínten történő gombnyomás esetén jeleznek az őrparancsnoknak, ha valamilyen rendkívüli esemény történik.

A bilincs, gázspray és gumibot viselése nem történt feltűnő vagy fenyegető módon, a látogató csoport a kényszerítő eszközök alkalmazására vonatkozóan visszásságot nem észlelt.

2.3.2 Aradi utcai Fogda

A látogatócsoportnak mintegy fél órát kellett az épület előterében várakoznia, mielőtt bejutott a Fogda területére. A várakozás oka az volt, hogy a személyzet nem ismerte az OPCAT rendelkezéseit, és nem tudta megítélni, hogy a késő éjszaka érkező látogatócsoport milyen hatáskörben jár el.

Az Országos Rendőr-Főkapitányság a nemzeti megelőző mechanizmus működésére való felkészülés időszakában, 2014. június 30-i keltezéssel írt levelében kérte, hogy a majdani ellenőrzések végrehajtásával kapcsolatos néhány kérdés tisztázásra kerüljön a hatékony együttműködésre történő felkészülés biztosítása érdekében. A nemzeti megelőző mechanizmus az Országos Rendőr-Főkapitányság megkeresésére adott válaszában részletesen leírta, hogy az alapvető jogok biztosának munkatársai kártya formátumú vizsgálói igazolvánnyal rendelkeznek, és a látogatás megkezdésekor átadják megbízólevelüket, amellyel eljárási jogosultságukat igazolják. A nemzeti megelőző mechanizmus felhívta a figyelmet, hogy a látogatásról az érintett rendőri szerv csak a helyszíni vizsgálat megkezdésekor értesülhet.

A levélváltást követően az Országos Rendőrfőkapitány a rendőrségi közreműködés biztosítására történő felkészülés érdekében kiegészítette a 29/2013. (VII.5.) ORFK utasítást, amelyben szabályozta a nemzeti megelőző mechanizmus körében végrehajtott vizsgálatokkal összefüggő, a rendőri szervek vezetői részére meghatározott kötelezettségeket.

Az Ajbt. 25.§-ának (2) bekezdése alapján megállapítom, hogy az Aradi utcai Fogda az együttműködéssel kapcsolatos kötelezettségét megalapozott indok nélkül késedelmesen teljesítette.

A nemzeti megelőző mechanizmus és az Országos Rendőr-Főkapitányság közötti írásbeli egyeztetés ellenére az Aradi utcai Fogdán a látogató csoport a megbízólevél átadását és a vizsgálói igazolványok átadását követően csak mintegy 30 perc elteltével kezdhetette meg a látogatást. A látogató csoport várakoztatása veszélyeztetheti a helyszíni vizsgálat hatékony végrehajtását. Az Ajbt. 39/B. § (3) bekezdésének a) pontja alapján a nemzeti megelőző mechanizmus a „fogvatartási helyekre és a vizsgált hatóság egyéb helyiségeibe korlátozás nélkül beléphet. Az Ajbt-ben megfogalmazott együttműködési kötelezettség megsértése és a Fogda személyzetének nem megfelelő felkészítése a nemzeti megelőző mechanizmus feladatának ellátását akadályozza és a kényszer, embertelen vagy megalázó bánásmód megvalósulásának veszélyét jelenti.

A Fogdán a látogatásunk időpontjában összesen 6 személy teljesített szolgálatot. Közülük ketten a fogdaszinten voltak, egy őrpáncsnok, a helyettese, és egy kísérő őr volt jelen, további egy őr a pihenőidejét töltötte.

2.4 Elhelyezés, tárgyi feltételek

2.4.1 Gyorskocsi utcai Fogda

A fogvatartottak közül 6 személyt a földszinten (ebből 4 személyt két kétszemélyes zárkában és 2 két személyt külön, két kétszemélyes zárkában) helyeztek el. Az első emeleten 10 személy, ebből 6 három kétszemélyes zárkában, és 4 - közöttük az ótvarban szenvedő személy – külön, négy darab kétágyas szobában, egyedül tartózkodtak.

A lépcsőházban több helyen beázások nyoma volt látható. A személyzet tartózkodására szolgáló helyiségek és a konyhák állapota leromlott, a linóleum burkolat kopott volt. A fogdakörlet első emeletén lévő, az örök pihenésére szolgáló helyiség ablaka tűzfalra néz, ezért nagyon gyér a természetes megvilágítás. A személyzeti öltözőben kevés a mozgástér, az egymással szemben elhelyezett öltöző szekrények közötti szűk térben nem lehet közlekedni, ha a szekrények ajtaja nyitva van. Az öltöző szekrények ajtaja repedezett, töredezett. A személyzeti zuhanyzó rossz állapotban volt, a világítótesteken nincs búra. A gázvezetékek rozsdásak, és pattogzik róluk a festék. A lámpákban több helyen csak a villanykörte ég.

A személyzet munkavégzéséhez a legalapvetőbb feltételek sem biztosítottak. A Fogda területe emberi tartózkodásra alkalmatlan és a munkavégzés rossz körülményei a személyzet tagjainak vonatkozásában az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz fűződő joggal összefüggő viszásságot okoz. A személyzet mindennapi munkájának nehézségei, a tárgyi feltételek hiánya, az ablak nélküli helyiségben való tartózkodás – figyelembe véve azt is, hogy a személyzet fokozott lelki megterheléssel járó munkát végez – a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihathat, ezért veszélyezteti az Alaptörvény III. cikkében megfogalmazott kényszer, embertelen, megalázó bánásmód tilalmának, valamint az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi és lelki egészséghez fűződő jog érvényesülését.

A zárkák kisméretűek, az egy fogvatartottra jutó mozgástér nem éri el a 3 négyzetmétert. A falakon zsírnyomok voltak, a linóleum több helyen leválik a padlóról. A zárkákban nincs külön WC- és zuhanyzó helyiség, a fogvatartottak közös fürdőt használnak. A radiátorokról sok helyen hiányzik a szabályozó gomb. A zárkákban az ágyak végén rögzített, éles szélű, balesetveszélyes asztalok találhatóak. A 7-es számú zárka ajtaját pár héttel a látogatás előtt egy fogvatartott eltorlaszolta, és feláztatta a linóleumot. A zárka használhatatlanná vált. A közös fogvatartotti zuhanyzó- és WC helyiségekben jelentős beázások nyomai, kosz és penésznyom volt látható.

A fogdához tartozó sétatudvarok közül két ún. „séta boxban” is több centiméter magasan állt a víz. A falfirkák dátumából levont következtetés szerint a sétálásra szolgáló területen 2003 óta nem volt festés.

Az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 3. §-ának (2) bekezdése szerint a zárkában elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden fogvatartottra legalább hat köbméter légtér, és a férfi fogvatartottak esetén legalább három négyzetméter, a fiataloké, valamint a női fogvatartottak esetén legalább három és fél négyzetméter mozgástér jusson. A mozgástér meghatározása szempontjából a zárka alapterületéből az azt csökkentő berendezési és felszerelési tárgyak által elfoglalt területet figyelmen kívül kell hagyni.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága a *Varga and Others v. Hungary* ügyben⁴ megállapította az Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. cikkének megsértését, mert a kérelmezők számára a fogvatartásuk ideje alatt a büntetés-végrehajtási intézetekben nem állt rendelkezésre megfelelő élettér. A CPT 2. Általános Jelentésének 42. pontja szerint a rendőrség általi fogvatartás időtartama rövidebb, emiatt a fogvatartás fizikai feltételeinek a rendőrségi létesítményben nem kell minden tekintetben megfelelnie a más, olyan fogvatartási intézményekben elvárt feltételeknek, ahol a fogvatartottak hosszabb időt töltenek el. Vannak azonban olyan alapvető feltételek, amelyeknek ez esetben is meg kell felelnie az intézménynek, ezek közé tartozik többek között az, hogy valamennyi zárka megfelelő nagyságú életteret biztosítson az ott elhelyezett valamennyi személy számára. Ugyancsak az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 3. §-ának (1) bekezdése szerint a fogda a fogvatartottak elhelyezésére, őrzésére, huzamos emberi tartózkodásra alkalmas épület vagy épületrész. A (4) bekezdés szerint a fogda egyes helyiségeinek hőmérsékletét, megvilágítását és annak értékeit az országos településrendezési és építési követelményekről szóló jogszabályban foglaltak szerint kell biztosítani.

Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet 87. §-ának (1) bekezdése szerint a helyiségek, terek megfelelő természetes és mesterséges megvilágításának lehetőségéről a rendeltetésüknek megfelelően kell gondoskodni. A 88. § (1) bekezdés szerint a helyiségek természetes megvilágítása biztosítson elegendő fényt a rendeltetés szerinti biztonságos használathoz. A (2) és (3) bekezdések alapján a huzamos tartózkodás céljára szolgáló helyiség szükség esetén közvetett természetes megvilágítású lehet, akkor, ha a rendeltetésének megfelelő szellőzés és megvilágítás lehetősége biztosítható. A közvetlen természetes megvilágításra szolgáló bevilágító felület és a helyiség hasznos alapterületének aránya legalább 1:8-ad legyen, vagy megfelelő megvilágítási körülmények mellett, indokolt esetben 1:10-ed lehet.

A látogató csoportnak az éjszakai időpontban nem volt lehetősége arra, hogy a zárkákban a megvilágításra szolgáló felület arányára vonatkozóan méréseket végezzen, de mérések hiányában is megállapítható, hogy kevés természetes fény jut az épületbe. A Rendőrség Fogdaszolgálati Szabályzatának 11. pontja szerint a fogda állapotában, gépészeti vagy egyéb felszerelésében bekövetkezett meghibásodások javításáról, a hiányosságok megszüntetéséről haladéktalanul intézkedni kell.

A CPT 1994. novemberi magyarországi látogatásáról készített jelentésében foglalt ajánlások szerint biztosítani kell, hogy a fogvatartottak naponta legalább egy órát a szabad levegőn tartózkodjanak⁵. A fogvatartottak szabad levegőn tartózkodásának és természetes fényhez jutásának lehetősége a sétaudvar rossz állapota miatt nem biztosítható, ami az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott embertelen bánásmóddal összefüggő visszásságot valósít meg. A jogszabályban előírt élettér biztosításának hiánya, továbbá a fogvatartottak számára a zárkahelyiségekben rendelkezésre álló rossz körülmények, a kevés természetes fény, a balesetveszélyes felszerelések, a mellékhelyiségek leromlott állapota, az udvar használhatatlansága miatt a jelenlegi körülmények mellett a Fogda huzamos emberi tartózkodásra alkalmatlan. A Fogdában, illetve a zárkákban az elhelyezés körülményei az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott embertelen, megalázó bánásmóddal, és az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi és lelki egészséghez fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz.

Az őrparancsnok irodájában lévő megfigyelő monitorok rossz állapotúak, több monitoron szinte semmi nem látszott. A számítógépeken nem lehet tárolni a felvételeket. A kamerák által megfigyelt területeken sok a holt tér, így vannak olyan területek (például a lépcsőfordulók), amelyek nem figyelhetők meg a kamerákon keresztül.

A monitorok rossz állapota és a be nem kamerázott 'holt terek' léte veszélyezteti a fogvatartottak és a személyzet biztonságát, az Alaptörvény IV. cikkében biztosított személyi biztonsághoz fűződő jog érvényesülését.

⁴ Case of *Varga and Others v. Hungary* (Application nos. 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13, and 64586/13) Judgement Strasbourg 10 March 2015

⁵ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 14 December 1994 37. és 39. pont

2.4.2 Aradi utcai Fogda

A zárkákban az aljzathoz rögzített asztalok találhatóak, amelyek akadályozzák a mozgást és balesetveszélyesek. A zárkák kevés természetes fényt kapnak, és több helyen nincs villanygő a lámpatestekben. A zárkákhoz külön WC- és fürdő helyiség nem tartozik. A tisztálkodásra szolgáló közös helyiség levegője párás, a falak és a berendezés penészes volt.

A fogvatartottak számára a zárkahelyiségekben rendelkezésre álló rossz körülmények, a balesetveszélyes felszerelések, a kevés természetes fény és a rossz mesterséges megvilágítás, valamint a mellékhelyiségek leromlott állapota veszélyeztetik a fogvatartottaknak az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi és lelki egészséghez fűződő jogainak, és az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott embertelen, megalázó bánásmód tilalmának érvényesülését.

A személyzeti iroda és pihenő (konyha) helyiségek sem kapnak elegendő természetes fényt, így nappal is mesterséges megvilágítást kell alkalmazni. Az első emeleten az örök pihenésére szolgáló egyik helyiségnek nincs ablaka, ide egyáltalán nem jut be természetes fény, és nem lehet rendszeren szellőztetni sem.

A Fogda területén történő emberi tartózkodás és munkavégzés rossz körülményei a személyzet tagjainak az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okoz. A személyzet mindennapi munkájának nehézségei, a tárgyi feltételek hiányosságai – figyelembe véve azt is, hogy a személyzet munkája fokozott lelki megterheléssel jár – a fogvatartottakkal való kapcsolat tekintetében veszélyezteti az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalmának, valamint az Alaptörvény XX. cikkében rögzített testi és lelki egészséghez fűződő jog érvényesülését.

2.5 Élelmezés

2.5.1 Gyorskocsi utcai Fogda

A fogvatartottak élelmezését a Budapesti Rendőr-főkapitányság Gazdasági Igazgatóság szervezetében működő Élelmezési Osztály biztosítja.

A normál étrend a páros és páratlan hétre vonatkozó étlapok szerint, reggelire általában friss vagy tartós kenyér, margarin, felvágott, itálnak tea, tej vagy kávé. Az ebéd hétköznap két fogásból áll: leves és főétel, ezek valamelyike húst vagy májat is tartalmaz. Szombaton és vasárnap az ebéd mikrohullámú sütőben felmelegíthető konzerv és gyümölcs. Hétköznapokon meleg vacsorát osztanak, ez hús és köret (krumpli, rizs vagy zöldség), főzelék hús feltéttel, vagy tésztaétel. A főétel után minden esetben van gyümölcs vagy befőtt. Hétfvégén hideg vacsorát kapnak a fogvatartottak, felvágottat és zöldséget (paprika, retek, uborka) vagy olajos halat, mellé itálnak citromos teát.

A Fogda a normál étrend mellett speciális étrendet is biztosít a fogvatartottak számára. Az alábbi speciális étrendek kérhetőek: cukorbeteg diéta (ötszöri étkezés vagy 180 g szénhidrát), lisztérzékeny diéta, fiatalokú normál étkezés, lisztérzékeny (gluténmentes) étrend, sertéshúsmentes étrend, ötszöri étkezés (normál), kímélő muzulmán diéta (csökkentett olaj), diétás étkeztetés, könnyű vegyes étrend, kóser étrend, ortodox kóser étrend, muzulmán étrend, tejmentes étrend, vegetáriánus étrend petrezselyem mentesen, mák mentes étrend, hal- és paradicsommentes diéta, zsírszegény étrend, muzulmán, fűszerszegény, zsírszegény pépes, savas jellegű mentes diéta, gyomorkímélő diéta, máj- és epekímélő diéta, epekímélő diéta, sertéshúsmentes étrend, 1/2 kg barna kenyér, 1/2 liter tej (terhes nő részére).

A Fogda vezetőjének tájékoztatása szerint a fogvatartottak napi ételmének energiaértéke az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 33. § (2) bekezdésében előírt legalább 2595 kcal, fiatalokúak esetében legalább 3565 kcal.

A 2015. szeptember 18-án tartott ügyészségi ellenőrzési naplóban foglaltak szerint, az ellenőrzés idején zajlott az ebéd kiosztása. Az ebéd tésztalesves és májas rizottó volt, a fogvatartottaknak ízlott az étel.

Az élelmezéssel kapcsolatban a látogató csoport a Gyorskocsi utcai Fogdában visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.5.2 Aradi utcai Fogda

A Fogda parancsnokának tájékoztatása szerint a fogvatartottaknak a befogadást követően minden napszakban lehetőségük van arra, hogy ételt kérjenek. A szükséges élelmiszer tartalék folyamatosan rendelkezésre áll.

A befogadáskor a fogvatartott aláír egy nyilatkozatot, amely szerint a vele szemben alkalmazott rendőri intézkedés megkezdése óta 5 óra eltelt, és a részére adható élelmiszert kéri-e, vagy nem. Amennyiben a fogvatartott kéri, ellátják élelmiszerral.

A Készenléti Rendőrség Műszaki és Üzemeltetési Igazgatóság Élelmészeti Osztály Étteremüzemeltetési és Nyilvántartási Alosztály Quadro Byte élelmészeti program segítségével havi étlapot állít össze, heti bontásban. A menüsor a fogvatartottak részére a rendelkezésre álló havi étlapból kerül kiválasztásra, és a létszámban megfelelő adagban a Fogda részére kiszállításra.

Az étkezések átlagos napi adagja egy főre vetítve az alábbi: Reggelire 0,3 l kávé, tea vagy tej, 10-12 dkg felvágott, 0,5 dkg margarin, 0,5 dkg trappista sajt, egy zöldpaprika, 17 dkg kenyér. Ebédre 0,5 l leves, 14-15 dkg szelet hús (csontozott), 10 dkg köret (tészta, rizs), 0,5 kg burgonyaköret, 17 dkg kenyér, esetenként sütemény, gyümölcs, savanyúság. Vacsorára 14-15 dkg szelet hús (csontozott), 10 dkg köret (tészta, rizs), 0,5 kg burgonyaköret, 17 dkg kenyér, esetenként sütemény, gyümölcs, savanyúság.

Négy hét étlapját áttekintve az étlapon reggelinek felvágottként parasztkolbász, gépsonka, csirkemell sonka, csemege vagy turista felvágott, húskonzerv, májkrém, császárszalonna, füstölt sonka, esetenként Trappista sajt szerepel. Az ebéd három fogásból áll, levesnek: csontleves, sertésragu leves, paradicsomleves, babgulyás, köménymagleves, karfiolleves, palócleves, zellerkrémleves, lebbencsleves, grízgaluska leves, újházi tyúkhúsleves, tarhonyaleves, zöldborsóleves, tojásleves egyaránt szerepel az étlapon. Főételként többnyire egytálételt (chilis bab), főzeléket (sárgaborsó, lencse, zöldbab, zöldborsó, paradicsomos káposzta, tök), hús- vagy zöldségételt körettel (rántott karfiol rizi-bizivel, borsos tokány spagetti tésztával, rántott szelet zöldséges rizzsel, marhapörkölt tarhonyával, paprikás csirke galuskával, mustáros csirkemell párolt rizzsel) kapnak a fogvatartottak.

Ha a leves gazdagabb (húst is tartalmaz), az utóétel sütemény (pozsonyi kocka, ízes bukta, ízes fánk, sült tejberizs, ízes derelye, túrós táskák, rizsfelfújt), desszertnek ilyenkor gyümölcs van. A desszert – ha nem gyümölcs – többnyire valamilyen süteményféle vagy csoki szelet. A hétfői menü készleves és ételkonzerv.

A Fogda a normál étrend mellett speciális étrendet is tud biztosítani.

Az alábbi speciális étrendek kérhetőek: cukorbeteg diéta (ötszöri étkezés, lisztérzékeny), cukorbeteg diéta (180 g szénhidrát), fiatalok normál étkezés, lisztérzékeny (gluténmentes) étrend, sertéshús-mentes étrend, ötszöri étkezés (normál), kímélő muzulmán diéta (csökkentett olaj), diétás étkeztetés, könnyű vegyes étrend, kóser étrend, ortodox kóser étrend, muzulmán étrend, tejmentes étrend, vegetáriánus étrend petrezselyem mentesen, mák mentes étrend, hal- és paradicsommentes diéta, zsírszegény étrend, muzulmán, fűszerszegény, zsírszegény pépes, savas jellegű mentes diéta, gyomorkímélő diéta, máj- és epekímélő diéta, epekímélő diéta, sertéshúsmentes étrend, ½ kg barna kenyér, ½ liter tej (terhes nőnek).

A látogatás időpontjában három fő kapott speciális – egy személy sertéshús-mentes, két fő muzulmán – étrendet.

A 2015. szeptember 30-án tartott ügyészségi ellenőrzési naplóban foglaltak szerint, az ellenőrzés során a fogvatartott a meghallgatását megelőzően éppen befejezte a vacsora elfogyasztását, és mind az ételek minőségével, mind azok mennyiségével teljes mértékben elégedett volt. Ugyanezen ügyészségi ellenőrzés során a muzulmán étkezést kérő fogvatartott úgy nyilatkozott, hogy nem ízlett neki a vacsora. A fogvatartott aznap pulykahúst és spenótot (vagy sóskát) kapott vacsorára.

Az élelmészettel kapcsolatban a látogató csoport az Aradi utcai Fogdában sem észlelt alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt.

2.6 Egészségügyi ellátás

2.6.1 Gyorskocsi utcai Fogda

A Fogda orvosi személyzete 5 főből áll. 3 személy hivatásos állományban van, 2 személy közreműködőként dolgozik. A Fogdán a nap 24 órájában dolgozik egy orvos és egy ápoló. Szabadság, valamint a tömeges előállítások okozta nagy munkateher esetén előfordul, hogy az orvosnak vagy az ápolónak 24 órát meghaladó időtartamban kell dolgoznia.

A Fogdába történő befogadást megelőzően a fogvatartottak orvosi vizsgálaton vesznek részt. A vizsgálat során az orvos rákérdez arra, hogy a fogvatartottnak milyen panasa van, valamint felméri, hogy szenved-e valamilyen fertőző-, vagy krónikus betegségben. Kórelőzményként AIDS, hepatitis, cukorbetegség, TBC, daganatos betegség, tetvesség, rühösség, nemi betegség, alkohol- vagy kábítószer-függőség, allergia kerül rögzítésre az orvosi véleményben. Az orvos fizikális vizsgálat keretében vérnyomást mér, meghallgatja a mellkast, betapintja a has felületét, szemrevételezi az esetleges fertőző- vagy bőrbetegségre utaló tüneteket, észleli az esetleges neurológiai eltérést. A fizikális vizsgálat eredményét az orvos a véleményen rögzíti. A fogvatartott testén látható külsérelmi nyomokat szintén rögzíteni kell.

A fogvatartott az orvosi vizsgálat során nyilatkozik arról, hogy szed-e valamilyen gyógyszert. Amennyiben az orvos a terápia keretében gyógyszer szedését javasolja, azt a fogvatartott saját gyógyszereiből vagy a Fogda gyógyszerkészletéből kell biztosítani. A Fogda orvosa nem ír fel vényköteles gyógyszert. Amennyiben a fogvatartottnak az otthonában található a gyógyszer, rendőri kísérettel hazaviszik őt a gyógyszerért, de a szükséges gyógyszer-mennyiséget a hozzátartozók is behozhatják. Ha a terápia részeként javasolt gyógyszer nem áll a fogvatartott rendelkezésére, és a Fogda gyógyszerkészletéből sem biztosítható, a beteget rendőri kísérettel kórházba viszik, és a kórházi orvos írja fel azt. A fogvatartott az orvosi vélemény aláírásával nyilatkozatot tesz arról, hogy nincs eltitkolt betegsége, nem áll pszichiátriai kezelés alatt, nincs öngyilkossági szándéka, és nem panaszol rendőri bántalmazást. Az orvosi véleményt a befogadott, a tolmács és a vizsgáló orvos írja alá. Ha a fogvatartott bántalmazásra panaszodik, ez az orvosi véleményben rögzítésre kerül.

Az 56/2014. (XII. 5.) BM rendelet 34. §-ának (3) bekezdés a) pontja szerint az orvos felírja a fogvatartott egészségi állapota miatt feltétlenül szükséges gyógyszert, melynek beszerzését a fogvatartásért felelős biztosítja (...). Az idézett jogszabályhely lehetővé teszi, hogy a fogvatartott számára a fogvatartottak orvosi ellátását végző orvos írja fel a feltétlenül szükséges gyógyszert, a külső kórházban való ellátás kizárólag ebből a célból – egyéb indikáció hiányában – szükségtelen.

Az orvosi vizsgálat során az orvos, az ápoló és a kísérő rendőrtisztek vannak jelen. Az orvos elmondása szerint a rendőrök jelenlétére a biztonsági kockázat miatt van szükség. Amennyiben a fogvatartott az orvosi vizsgálat során rendőri bántalmazást panaszol, vagy az általa elmondottak nem támasztják alá sérüléseinek orvosi értékelését, az orvos beutalja őt egy külső kórház traumatológiai osztályára. A látogatáskor ügyeletben lévő orvos elmondása szerint rendőri intézkedésből eredő sérüléssel pályafutása alatt talán egyetlen alkalommal találkozott. A Fogda által a Fővárosi Főügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Osztályának küldött írásbeli tájékoztató levél szerint 2014. évben 221 olyan fogvatartottat fogadtak be, akiken külsérelmi nyom volt látható, de rendőri bántalmazást nem panaszoltak. Rendőri bántalmazásra 2014-ben 17 esetben panaszkodtak. Ezekben az esetekben a befogadást felfüggesztették mindaddig, amíg a fogvatartott jegyzőkönyvben rögzített meghallgatása és az orvosi látogatás felvétele megtörtént. Ezután a parancsnoki kivizsgálással kiegészített teljes iratanyagot minden esetben megküldték az ügyészségnek. A rendőri bántalmazások részletesebb ismertetését a bánásmódról szóló 2.10. pont tartalmazza.

Az orvosi vizsgálatnál a kíséretet ellátó rendőrök jelenléte befolyásolhatja a rendőri alkalmazásban álló orvos szakmai döntését. A független orvosi döntés érdekében a vizsgálatot rendőr távollétében, vagy oly módon kell elvégezni, hogy a rendőri kíséret hallótávolságon kívül, az orvos kifejezett kérése esetén is csak látótávolságban legyen.

Erre a követelményre a CPT 1994-ben⁶, 1999-ben⁷, 2003-ban⁸, 2009-ben⁹ és 2013-ban¹⁰ tett látogatásairól szóló jelentésekben minden alkalommal felhívta a figyelmet. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága Magyarországnak a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 40. cikke alapján készített jelentésére vonatkozó, 2010. november 16-án tett észrevételeiben egyrészt kifogásolta a rendőri bántalmazások okozta sérülések tekintetében a független orvosi vizsgálat hiányát, másrészt és a rendőrség tagjainak jelenlétét az orvosi vizsgálat során.¹¹

Az őrszemélyzet egyik tagjának elmondása szerint a Fogdán nem tudnak ügyelni arra, hogy ne ugyanaz a személy kísérje a fogvatartottat orvoshoz, mint aki elfogta vagy előállította, mert kevés a járőr.

*A fogvatartott külkórházba kísérését azonban nem végezheti ugyanaz a rendőr, aki őt előállította.*¹² Az ezzel ellentétes gyakorlat sérti a fogvatartott Alaptörvény XX. cikke (1) bekezdésében biztosított testi és lelki egészséghez fűződő jogát.

Az orvosi vizsgálat időtartama több fogvatartott nyilatkozata szerint néhány (2-3) perc volt.

Az orvosi vizsgálatnak valamennyi, a kitéltésre kerülő orvosi véleményben szereplő kérdésfeltevésre, és minden ott szereplő fizikális vizsgálatra ki kell terjednie, az ehhez szükséges időtartamban.

A fogvatartott által választott orvosi vizsgálathoz történő hozzáférés a Fogdában nem lehetséges.

Az Eütv. 8.§-a alapján a betegnek joga van (...) a választott orvos egyetértésével az ellátását végző orvos megválasztásához (...). A rendőri alkalmazásban álló orvos által történő független vizsgálat elvégzésén kívül – a CPT 1994. és 1999. évi¹³ látogatásáról készült jelentésben foglaltak alapján – biztosítani kell azt is, hogy a fogvatartottat egy általa választott orvos is megvizsgálja, a fogvatartott költségén. A CPT 2005-ben, 2009-ben és 2013-ban tett látogatásairól szóló jelentések ismételten hangsúlyozták a független orvos által történő vizsgálat követelményét.¹⁴ A választott orvos által történő vizsgálat lehetőségének, illetve választhatóságának hiánya közvetlenül veszélyezteti a fogvatartottak Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz, és az Alaptörvény XX. cikke (1) bekezdésében biztosított testi és lelki egészséghez fűződő jogát.

A befogadásra váró fogvatartottak között – a vele folytatott interjú során kapott információ alapján – írástudatlan személy is volt. Az írástudatlan személynek az orvosi vizsgálat során sem az orvos, sem az ápolónő nem magyarázta el, hogy milyen tartalmú nyilatkozatot ír alá. A fogvatartott beszámolója szerint ő azért írta alá a nyilatkozatot, mert bár írástudatlan, de a nevét le tudja írni.

Az Eütv. 13. §-ának (1) bekezdése szerint a beteg jogosult a számára egyéniesített formában megadott teljes körű tájékoztatásra.

⁶ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 14 December 1994 48. pont

⁷ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 16 December 1999 23. pont

⁸ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 May to 4 June 2003 23. pont

⁹ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 24 March to 2 April 2009 15. pont

¹⁰ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 19. pont

¹¹ Human Rights Committee - Consideration of reports submitted by States parties under article 40 of the Covenant 14. pont <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/co/CCPR-C-HUN-CO-5.doc> Letöltés ideje: 2016.01.05.

¹² Ez a követelmény a CPT 2013-ban tett látogatásáról szóló jelentésben megfogalmazásra került: Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 19. pont

¹³ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 14 December 1994 47. és 48. pont, Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 16 December 1999 24. pont

¹⁴ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 March to 8 April 2005 19. és 24. pont, Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 24 March to 2 April 2009 15. és 25. pont, Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 25. pont

A (8) bekezdés alapján a betegnek joga van arra, hogy számára érthető módon kapjon tájékoztatást, figyelemmel életkorára, iskolázottságára, ismereteire, lelkiállapotára, e tekintetben megfogalmazott kívánságára, valamint arra, hogy a tájékoztatáshoz szükség esetén és lehetőség szerint tolmácsot vagy jelnyelvi tolmácsot biztosítsanak. A fogvatartott számára érthető módon történő, teljes körű tájékoztatásának elmaradása az Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz.

Az orvosi vizsgálat eredményét tartalmazó orvosi vélemény a fogvatartott befogadásra vonatkozó többi irata között, oly módon tárolják és kezelik, hogy ahhoz a személyzet tagjai korlátozás nélkül, bármikor hozzáférnek.

Az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 15. §-ának (4) bekezdése alapján a fogvatartottra vonatkozó egészségügyi dokumentációval kapcsolatos iratbetekintésre és másolat kiadására az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. Az Eütv. 24. §-ának (2) bekezdése alapján az egészségügyi dokumentációval az egészségügyi szolgáltató, az abban szereplő adattal a beteg rendelkezik. Ugyanezen szakasz (8) bekezdése szerint a beteg egészségügyi ellátásának befejezését követően csak a beteg által adott teljes bizonyító erővel rendelkező magánokiratban felhatalmazott személy jogosult az egészségügyi dokumentációba való betekintésre, és arról másolat készítésére.

A CPT 3. Általános Jelentésének¹⁵ 50. pontja szerint az orvosi titoktartás a börtönökben ugyanúgy érvényes, mint a társadalomban. A páciensek kártotékainak az őrzése az orvos feladata.

A CPT a 2003-ban¹⁶ tett látogatása alkalmával készített jelentésében felhívta a figyelmet arra, hogy a fogvatartottak egészségügyi adatait szigorúan bizalmas módon kell kezelni.

A fogvatartottak egészségügyi adatainak a fogvatartott többi iratával együtt történő kezelése, és a személyzet részére hozzáférhetővé tétele jogszabálysértő, ezért az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság érvényesülésével, és az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésében foglalt személyes adatok védelméhez fűződő joggal összefüggésben visszásságot okoz.

Az egészségügyi dokumentumok átvizsgálása során a látogató csoport észlelte, hogy az egyik, magas vérnyomás és cukorbetegségben szenvedő fogvatartottnak a fizikális vizsgálata keretében történt vérnyomásmérés kiugróan magas értéket (192/115) rögzített. A fogvatartott cukorbetegség és magas vérnyomás kezelésére is kapott gyógyszert. A látogató csoport ottléte alatt a személyzet által közölt, a tolmácstól származó, vélt információ szerint az illető külföldi állampolgár fogvatartottat hazájában halálra ítélték, és Magyarországról valószínűleg kiutasítják. A fogvatartott emiatt volt ideges, és rossz lelkiállapotban.

Az ápolónő minden nap jár a fogdaszinten, ő osztja ki a gyógyszereket. Orvosi vizit hetente 2 alkalommal van az orvosi rendelőben, amelyre előzetesen írásban lehet jelentkezni. Abban az esetben, ha a fogvatartott rosszul van, az orvos meglátogatja a zárkában, vagy az őrszemélyzet fogvatartottat soron kívül átkíséri az orvosi szobába. Ha a rosszullét enyhébb (pl. fejfájás), akkor az ügyeletes ápolónő adja ki a fogvatartottnak a szükséges gyógyszert.

Amennyiben a fogdában tartózkodás ideje alatt a fogvatartott bántalmazásra panaszkodik, vagy az általa elmondottak nincsenek összhangban sérüléseinek orvosi értékelésével, akkor beutalják őt a traumatológiára, ahol egy független orvos megvizsgálja. Fiatalkorú személy esetében a szülőt azonnal értesítik, azonban az orvosi vizsgálat során a szülő (törvényes képviselő) nincs jelen. Az orvos tájékoztatása szerint a Fogda földszintjén található biztonsági elkülönítő zárkát nem használják. Öngyilkosság az elmúlt néhány évben nem történt, önsértés azonban néhány alkalommal előfordult.

2.6.2 Aradi utcai Fogda

Az Aradi utcai Fogdában orvos nem teljesít szolgálatot. A fogvatartottak orvosi vizsgálatát a Gyorskocsi utcai Fogda orvosai végzik. A befogadáskor készülő orvosi vélemény gyakorlatilag megegyezik a Gyorskocsi utcai Fogdában használt nyomtatvánnyal.

¹⁵ CPT/Inf (93) 12

¹⁶ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 May to 4 June 2003 24. pont

Az egyik, korábban pszichiátriai osztályon is kezelt, rendszeresen gyógyszereket szedő fogvatartott az interjú során úgy nyilatkozott, hogy az orvosi vizsgálat 15-20 percig tartott. Az orvos megkérdezte tőle a gyógyszerjei nevét, és a fogvatartott megadta a saját orvosa elérhetőségét is, aki a vele történt kapcsolatfelvétel során megerősítette, hogy az általa megjelölt gyógyszereket (Rivotril, Xanax, Frontin) szednie kell. A fogvatartott a Fogdán megkapja a gyógyszerjeit.

Az orvosi vizsgálat során itt is, minden esetben, két rendőr is jelen van.

Az orvosi vizsgálatnál a rendőri jelenlét befolyásolhatja a rendőrség alkalmazásában álló orvos szakmai döntését. A független orvosi döntés érdekében az orvosi vizsgálatot vagy a rendőr távollétében, vagy oly módon kell elvégezni, hogy a rendőri kíséret hallótávolságon kívül, az orvos kifejezett kérése esetén is csak látótávolságban legyen. Ezt a követelményt – amint már szó volt róla – a CPT az 1994-ben¹⁷, 1999-ben¹⁸, 2003-ban¹⁹, 2009-ben²⁰ és 2013-ban²¹ tett látogatásairól szóló jelentésében nyomatékosan hangsúlyozta. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága Magyarországnak a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 40. cikke alapján készített Jelentése kapcsán, a 2010. november 16-án tett észrevételei között is kifogásolta a rendőri bántalmazások okozta sérülések tekintetében a független orvosi vizsgálat hiányát és a batóság jelenlétét az orvosi vizsgálat során.²² A Fogda parancsnokának tájékoztatása szerint, ha a fogvatartott befogadásakor bántalmazásra panaszodik, a szolgálatban lévő parancsnok gondoskodik arról, hogy a fogvatartottat ne ugyanaz a két rendőr kísérje a kórházba, akik őt a Fogdába előállították. Ilyenkor a parancsnok az előállítást végző rendőri szervtől kéri, hogy a kíséréshez biztosítsanak másik két rendőrt. Ez gyakran időigényes folyamat, mert előfordul, hogy távolabbi, Pest megyei településről küldik az új rendőröket. A látogató csoport a fogvatartottak külső kórházba kísérése kapcsán az Aradi utcai Fogdában visszasságot nem észlelt. Ezzel szemben a fogvatartott orvos választási lehetősége itt sem biztosított.

Már utaltam arra, hogy az Eütv. 8. §-a alapján a betegnek joga van (...) a választott orvos egyetértésével az ellátását végző orvos megválasztásához (...). A rendőri alkalmazásban álló orvos által történő független vizsgálat elvégzésén kívül – a CPT 1994. és 1999. évi²³ látogatásáról készült jelentésben szerint – biztosítani kell azt is, hogy a fogvatartottat az ő költségén egy általa választott orvos is megvizsgálja. A CPT 2005-ben, 2009-ben és 2013-ban tett látogatásairól szóló jelentések ismételten hangsúlyozták a független orvos által történő vizsgálat követelményét.²⁴ A választott orvos által történő vizsgálat lehetőségének hiánya a fogvatartottaknak az Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz fűződő jogával, és az Alaptörvény XX. cikke (1) bekezdésében biztosított testi és lelki egészséghez fűződő jogával összefüggő visszasságot valósít meg.

Az orvosi vizsgálat eredményét tartalmazó orvosi véleményt a fogvatartott befogadásra vonatkozó többi irata között, oly módon helyezik el, illetve kezelik, hogy ahhoz a személyzet valamennyi tagja akadálytalanul hozzáférhet.

¹⁷ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 14 December 1994 48. pont

¹⁸ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 16 December 1999 23. pont

¹⁹ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 May to 4 June 2003 23. pont

²⁰ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 24 March to 2 April 2009 15. pont

²¹ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 19. pont

²² Human Rights Committee - Consideration of reports submitted by States parties under article 40 of the Covenant 14. pont <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/co/CCPR-C-HUN-CO-5.doc> Letöltés ideje: 2016.01.05.

²³ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 14 December 1994 47. és 48. pont, Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 16 December 1999 24. pont

²⁴ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 March to 8 April 2005 19. és 24. pont, Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 24 March to 2 April 2009 15. és 25. pont, Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 25. pont

Az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 15. §-ának (4) bekezdése alapján azonban a fogvatartottra vonatkozó egészségügyi dokumentációval kapcsolatos iratbetekintésre és másolat kiadására az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. Az Eütv. 24. §-ának (2) bekezdése alapján az egészségügyi dokumentációval az egészségügyi szolgáltató, az abban szereplő adattal a beteg rendelkezik. Ugyanezen szakasz (8) bekezdése szerint a beteg egészségügyi ellátásának befejezését követően csak a beteg által adott teljes bizonyító erővel rendelkező magánokiratban felhatalmazott személy jogosult az egészségügyi dokumentációba való betekintésre, és arról másolat készítésére.

A CPT 3. Általános Jelentésének²⁵ 50. pontja szerint az orvosi titoktartás a börtönökben ugyanúgy érvényes, mint a társadalomban. A páciensek kartotékainak az őrzése az orvos feladata.

A CPT a 2003-ban²⁶ tett látogatása alkalmával készített jelentésében felhívta a figyelmet arra, hogy a fogvatartottak egészségügyi adatait szigorúan bizalmas módon kell kezelni.

A fogvatartottak egészségügyi adatainak nem elkülönítetten, a fogvatartott többi iratával együtt történő kezelése, és a személyzet részére hozzáférhetővé tétele jogszabálysértő, és az Alaptörvény VI. cikke (2) bekezdésében foglalt személyes adatok védelméhez fűződő joggal összefüggésben visszaélést valósít meg.

A Fogdán van saját gyógyszerkészlet a leggyakrabban használt gyógyszerekből. Amennyiben valamelyik fogvatartottnak a gyógyszert a saját készletből nem tudják biztosítani, őt külső kórházba utalják, és a gyógyszert ott írják fel. A diagnosztizált pszichiátriai betegek többnyire a megfelelő gyógyszerekkel ellátva kerülnek a Fogdára. Alkohol- vagy drogelvonási probléma esetén – ha az a helyszínen kezelhető – gyógyszert adnak. Jellemzőek a szintetikus drogok korábbi használata miatt jelentkező elvonási tünetek. A gyógyszerek kiosztását az ápolók végzik. A rendszeresen szedett gyógyszerek kiadása esetén erről nincs külön igazoló papír, az eseti gyógyszerek fogvatartottnak történő átadása esetén az átvételt a fogvatartott aláírásával igazolja.

2.7 Befogadás

2.7.1 Gyorskocsi utcai Fogda

A látogatás alatt folyamatosan érkeztek a Fogdába a befogadásra váró fogvatartottak. A látogató csoport egyik tagja figyelemmel kísérte a befogadás folyamatát. A befogadás során a fogdaőr megkérdezi a fogvatartott személyi adatait, elkéri a személyi igazolványát. A zsebeket ki kell üríteni, a cipőfűzőt át kell adni. A fogvatartott által átadott tárgyakra jegyzőkönyv készül. A ruházat átvizsgálását a fogvatartottal azonos nemű személy végezi függöny takarásában. A fogvatartott nyilvántartási számot kap. A fogvatartott kezére a fogdaőr bilincset helyez, amelynek során ügyel arra, hogy a bilincs ne szorítsa a fogvatartott csuklóját.

A fogvatartott megkapja a tisztasági csomagját: ágyneműt, fogkefét, szappant, majd aláírja a nyilatkozatot, amely szerint a szóban és írásban kapott tájékoztatóból megismerte:

- az ellene folyó eljárásban a panaszjogát és a jogorvoslati lehetőségeit,
- az ellene folyó eljárásban a védelemhez való jogát,
- az ellene folyó eljárásban az iratokba való betekintési jogát,
- a kapcsolattartás formáit,
- a tolmácsoláshoz és a fordításhoz való jogait,
- a konzuli hatóságok értesítéséhez való jogait,
- a fogdában betartandó magatartási szabályokat, a fegyelmi felelősség és a fegyelmi eljárás rendjét,
- a biztonsági intézkedéseket, különösen az elektronikus megfigyelési rendszer alkalmazásának lehetőségét,
- a kártérítési felelősség rendjét,
- a fogva tartás kezdő és befejező időpontját,
- az egészségügyi ellátáshoz való jogát.

²⁵ CPT/Inf (93) 12

²⁶ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 May to 4 June 2003 24. pont

A fogvatartottak részére az írásbeli tájékoztatót adnak az általuk értett nyelven, de a látogatás alkalmával történt befogadáskor szóbeli tájékoztatás nem hangzott el a nyilatkozatban felsorolt jogokról. Az egyik befogadásra várakozó fogvatartott, aki később szabálysértési őrizetbe került, elmondta, hogy írástudatlan, de nevét le tudja írni. A megvizsgált iratokból kiderült, hogy az írásbeli tájékoztató átvételére vonatkozó nyilatkozatot ő is aláírta.

Az 56/2014. (XII.5.) BM rendelet 14. §-ának (1) bekezdése alapján a szabálysértési és közbiztonsági őrizettest a befogadáskor írásban, az általa értett nyelven egyszerűen, közérthető módon kell tájékoztatni

- a) az anyanyelvhasználat jogáról,
- b) az egészségügyi ellátáshoz való jogáról,
- c) a kapcsolattartás formáiról,
- d) a rendőrségi fogdában betartandó magatartási szabályokról, a fegyelmi felelősségről és a fegyelmi eljárás rendjéről,
- e) a biztonsági intézkedésekről,
- f) a kártérítési felelősség rendjéről.

A 14. § (3) bekezdése szerint a tájékoztatás megtörténtét és annak tudomásul vételét írásban kell rögzíteni. Ha a szabálysértési őrizetes írni, olvasni nem tud, a tájékoztatást szóban – két tanú jelenlétében kell elvégezni, és annak megtörténtét írásban kell rögzíteni.

A fogvatartott számára a – mintegy 10 nyomtatott oldalból álló – írásbeli tájékoztató átadásakor meg kell győződni arról, hogy a fogvatartott képes-e rá, hogy azt elolvassa és megértse. Ennek érdekében a fogvatartottat nyilatkoztatni kell arról, hogy tud-e olvasni. Abban az esetben, ha a fogvatartott nem tud olvasni, szóban, két tanú jelenlétében kell tájékoztatni őt a jogairól. Az olvasni nem tudó fogvatartott szóbeli tájékoztatásának elmulasztása jogszabálysértést, és az Alaptörvény XXIV. cikkének (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszaállítást valósít meg. Abban az esetben, ha a fogvatartott az orvosi vizsgálat során rendőri bántalmazásra panaszkodott, a megvizsgált iratok tanúsága szerint a befogadás során a fogvatartott írásban nyilatkozatot tett arról, hogy az orvosi véleményben rögzített sérülései mikor és hogyan keletkeztek. A rendőri bántalmazások részletesebb ismertetését a bánásmódról szóló 2.10. pont tartalmazza.

2.7.2 Aradi utcai Fogda

Az Aradi utcai Fogdába a látogatás ideje alatt nem érkezett befogadandó fogvatartott. A fogvatartottak részére a befogadást követően átadandó, a fogvatartottak jogairól és kötelezettségeiről, valamint a fogvatartás szabályairól szóló tájékoztatók a magyar mellett 17 idegen nyelven rendelkezésre állnak.

2.8 Napirend

A napirend mindkét Fogdában a következő:

A fogvatartottakat reggel 6:00 órakor ébresztik, a tisztálkodás és a takarítás 6:30 óráig zajlik. Reggeli 8:30 órától van, ezt követi munkanapokon az orvosi vizsgálat, az igényekhez igazodóan. A napirend szerint a fogvatartottaknak reggel 6:30 és este 21:30 között lehet felügyelet mellett a szabad levegőn tartózkodni. Az ebéd kiosztása 12:15 órától kezdődik. A fogvatartott általi távbeszélő használat, hivatali munkaidőben történő látogatás írásos kérelem alapján, hétfőtől csütörtökig reggel 8:00 és délután 16:00 óra között, pénteken 8:00 óra és 13:30 óra között történik. Vacsora 17:00 órától, ezt követően tisztálkodás, zárkarendezés, takarítás 18:00 és 20:00 óra között. A takarodó este 22:00 órakor van. Az Aradi utcai Fogdában könyvespolc található, a fogvatartottak magyar- és külföldi írók néhány művéből válogathatnak olvasnivalót.

2.9 Kapcsolattartás

2.9.1 Gyorskocsi utcai Fogda

A Fogda vezetőjétől kapott tájékoztatás szerint a telefonon történő kapcsolattartás a 15/2015. (IV.30.) BRFK intézkedés rendelkezései alapján történik. A fogvatartott – biztonsági felügyelet mellett – ellenőrzés nélkül beszélgethet jogi képviselőjével, ellenőrzés mellett beszélhet

hazája diplomáciai, konzuli képviselőjével, és a fogvatartás alapjául szolgáló eljárást folytató szerv képviselője által meghatározott személyekkel. A telefonhasználatra a fogvatartott írásbeli kérelme alapján kerülhet sor, de a fogvatartott önálló hívást nem kezdeményezhet.

A fogvatartott által írt levelet, kérelmet a fogdaszintért felelős fogdaőr esténként összegyűjti és leadja a fogdaügyeletesnek. A fogdaügyeletes a leveleket minden munkanap reggelén átadja a fogdaparancsnoknak, aki még aznap intézkedik a továbbítása iránt.

A fogvatartott legfeljebb hetente két alkalommal kaphat csomagot. A csomagbeadást (beleértve a személyes ruhacserét) heti két alkalommal, szerdán 14:00 órától 17:00 óráig, vasárnap 8:00 órától 12:00 óráig kell végrehajtani. A csomag tartalmának hiánytalan átvételét a fogvatartott, átadását a fogdaszint parancsnok aláírásával igazolja.

Látogató fogadására az érdemi ellenőrzés végrehajtására kellő információval rendelkező, a fogvatartás alapját képező ügyben eljáró ügyintéző állandó jelenléte mellett kerülhet sor. Látogató fogadására a Fogdában erre a célra kijelölt helyiségben ritkán történik. Az ügyben eljáró ügyintézők ezt többnyire saját hivatali helyiségeikben fogatosítják.

Az „ügyvédi beszélő” munkanapokon, hivatali munkaidő alatt 8:00 – 16:00 óráig történik, indokolt esetben az ettől való eltérést a fogdaparancsnok engedélyezheti. Az ügyvédi beszélőre az erre kijelölt helyiségben, biztonsági felügyelet mellett, ellenőrzés és időkorlátozás nélkül kerül sor. A látogató csoport a kapcsolattartás rendjének biztosítása vonatkozásában a Gyorskocsi utcai Fogdában visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

2.9.2 Aradi utcai Fogda

A Fogdában a telefonon történő kapcsolattartás, a levelezés, valamint a csomagfogadás rendjét a Készenléti Rendőrség parancsnokának a Készenléti Rendőrség által üzemeltetett rendőrségi fogda működéséről szóló 2/2015. (VIII.9.) KR Pk. intézkedés szabályozza.

A fogvatartottak a távbeszélő használata a Fogda földszinti folyosóján található, ellenőrzés végrehajtására technikailag alkalmas nyilvános készülékről, a fogvatartott előzetes írásbeli kérelme alapján, saját költségén, a Fogda napirendjét nem akadályozva, hivatali munkaidőben, biztonsági felügyelet mellett történik. A védővel való beszélgetés ellenőrzése tilos. A fogvatartott telefonhívást még a nem ellenőrizhető beszélgetések esetén sem kezdeményezhet. A nyilvános telefont a fogdaőri szolgálat tagjai sem hivatalos, sem magánbeszélgetésre nem vehetik igénybe.

A fogvatartott által írt, illetve a részére érkezett levelet legkésőbb a második munkanapon dokumentált módon továbbítani, illetve kézbesíteni kell. A levelezés biztonsági ellenőrzését a fogvatartás alapjául szolgáló eljárást folytató szerv képviselője végzi.

A fogvatartottak részére hetente egy csomagküldemény bevétele biztosított. A csomagbeadás szerdán 14:00 és 17:00 óra között, valamint vasárnap 9:00 és 12:00 óra között történhet. A fogvatartott részére hozott csomagküldemény tartalmát nyilvántartó lapon kell dokumentálni. További csomagbevétel rendkívüli csomagátvételnak minősül, amelyet a Készenléti Rendőrség Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóság Őrzési Osztály vezetőjének címzett átiratban az eljárást folytató szerv osztályvezetője engedélyezhet.

Csomagban érkezett műszaki termékeket átvenni az őrzésbiztonságra figyelemmel, kizárólag a csomagot beadó személynek, vagy a fogvatartottnak a termék átvizsgálására adott előzetes írásos beleegyező nyilatkozatát követően szabad. A bevizsgálást a Készenléti Rendőrség Különleges Szolgálatok Igazgatósága Informatikai Osztályának állományából megbízott személy hajtja végre, heti rendszerességgel.

Nem minősül rendkívüli csomagátvételnak a befogadást követően a tisztasági csomag átvétele. Postai úton érkezett csomag felbontása, tartalmának ellenőrzése csak a fogvatartott jelenlétében történhet. A jogi képviselővel való kapcsolattartás keretében ügyvédi beszélőre az objektumba történő beléptetést követően, a Fogda napirendjének betartása mellett kerülhet sor hivatali munkaidőben, kivéve, ha a védővel való megbeszélés olyan eljárási cselekmény megtétele érdekében szükséges, amelynek elmulasztásához jogkövetkezmény fűződik. A beszélőt biztonsági felügyelet mellett, ellenőrzés nélkül kell megtartani.

A fogvatartott és hozzátartozója, valamint más személyek közötti kapcsolattartást (látogató fogadását) – ellenőrzés és felügyelet mellett – lehetőség szerint a fogvatartott ügyében eljáró hatóság hivatali helyiségében kell biztosítani, ettől eltérő esetben az ügyvédi beszélőhelyiség erre fenntartott részében kell a hozzátartozói beszélőt lebonyolítani.

2.10 Bánásmód

2.10.1 Gyorskocsi utcai Fogda

A Fogda által a Fővárosi Főügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Osztályának küldött írásbeli tájékoztató levele szerint 2013. évben kényszerítő eszközök alkalmazására öt esetben került sor fogvatartottakkal szemben. Az alkalmazott kényszerítő eszköz minden esetben bilincs volt, két esetben (további, ill. esetleges) önkárosító magatartás megakadályozása céljából, két esetben további rongálás, egy esetben őr elleni támadás megakadályozása érdekében. A parancsnoki kivizsgálás szerint a kényszerítő eszköz alkalmazása minden esetben jogszerű és szakszerű volt, és a szükséges ideig tartott. A kényszerítő eszköz alkalmazása során sérülés nem történt.

A fogdaőr által elmondottak szerint a kényszerítő eszközök használatát igyekeznek elkerülni, először szóbeli figyelmeztetést alkalmaznak. Ha ez nem elegendő, akkor a fokozatosság elve szerint eljárva használnak bilincset, gázspray-t, gumibotot. A drog hatása alatt álló személyeknél megvárják, amíg a szer hatása elmúlik. A kényszerítő eszköz alkalmazását minden esetben írásban jelentik a Fogda parancsnokának.

A látogató csoport a kényszerítő eszközök Fogdában történő alkalmazása során visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

A befogadásra váró fogvatartottakkal folytatott interjúkból az derült ki, hogy a bánásmódra vonatkozó panaszok az előállítás során eljáró rendőri szerveket érintik. Az egyik befogadásra váró fogvatartottat – elmondása szerint – hajnali 3:30 órakor előállították, 8 óra hosszat egy széken ült, amíg délután 3 órakor kihallgatták. A következő éjszaka történő Fogdába kerüléséig nem evett, nem ivott, otthonában házkutatást tartottak. Az előállítóban megadta az édesanyja elérhetőségét, ennek ellenére csak a délután folyamán értesítették őt. Édesanyja ekkor már mindenhol kereste, mert látta a házkutatás nyomait. A kihallgatáskor nem volt ügyvédje. A kihallgatáson szembesítés is történt, a szembesítésben részt vevő másik félnek ügyvédje volt, emiatt a fogvatartott hátrányos helyzetben érezte magát.

A Rendőrségi törvény 18. §-ának (1) bekezdése szerint a fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy mást értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e jogával élhessen, az értesítési kötelezettség a rendőrséget terbeli.

A CPT 1994. és 2005. évi látogatásairól készült jelentések szerint a rendőrség által őrizetbe vett személy három alapvető jogát kell biztosítani a jogsértések elkerülése érdekében²⁷:

- egy közeli hozzátartozó vagy egy választott harmadik személy értesítése a fogvatartás fennállásáról,
- a jogi képviselő értesítése,
- a választott orvos által történő megvizsgáláshoz fűződő jog.

A Be. 128. §-ának (1) bekezdése szerint az őrizetbe vétel elrendeléséről és a fogva tartás helyéről huszonnégy órán belül értesíteni kell a terbelt által megjelölt hozzátartozót, ennek hiányában a terbelt által megjelölt más személy is értesíthető. Az CPT 1999. évi látogatásáról készült jelentés ajánlásai szerint biztosítani kell a hozzátartozó vagy a harmadik személy késelem nélkül történő értesítését, továbbá a jogi képviselőhöz történő hozzáférés lehetőségét hatékony módon, a fogvatartás első pillanatától kezdődően. A hozzátartozó értesítésének követelményét a CPT 2009. és 2013. évi látogatásairól készült jelentések ismételt hangsúlyozták.²⁸

²⁷ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 14 December 1994 40., 43., 44. és 45. pont, Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 March to 8 April 2005 21. pont

²⁸ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 24 March to 2 April 2009 23. pont, Report to the

A jogi képviselő jelenlétét a szabadságtól való megfosztás kezdetétől biztosítani kell.²⁹ A CPT 12. számú Általános Jelentésének 41. pontja hangsúlyozza, hogy a jogi képviselő a fogvatartottat a fogvatartása első pillanatától kezdve megilleti, figyelemmel arra, hogy a szabadságtól való megfosztást közvetlenül követő időszakban a legnagyobb a fizikai bántalmazás veszélye. A rossz bánásmód megelőzésének alapvető garanciája a jogi képviselőhöz történő hozzáférés. A nyomozás érdeke indokolhatja kivételes esetben, hogy a fogvatartott a saját választott jogi képviselőjével csak bizonyos idő elteltét követően találkozhat, de ilyen esetekben is biztosítani kell egy másik, független jogi képviselő jelenlétét.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága az A.T. v. Luxembourg³⁰ ügyben megállapította az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke 1. és 3. bekezdése megsértését (tisztességes tárgyaláshoz való jog, ügyvéddel való kommunikáció), mert az európai elfogatóparancs alapján elfogott kérelmező rendőrségi kihallgatása során nem volt jelen jogi képviselő, és ezt a vonatkozó luxembourgi jogszabályok alapján nem is kellett biztosítani.

Az előállító rendőri szervek eljárása során a hozzátartozó értesítésének késedelme és a fogvatartottnak a jogi képviselő jelenlétének hiányában történt meghallgatása az Alaptörvény IV. cikkében biztosított szabadsághoz és a személyi biztonsághoz fűződő joggal összefüggő visszásságot valósít meg.

A Fogda által készített jelentés tartalma szerint a fogvatartottak 19 alkalommal panaszoltak a fogdai befogadást megelőző rendőri bántalmazást, vagy éltek rendőri intézkedés ellen panasszal. A panaszok rendőrök által elkövetett ütlegetésre, rugdosásra, megtaposásra, fájdalmas bilincselésre, arccal az aszfaltra nyomásra, az ujj hátracsavarására, bottal ütésre, víznek fejre öntésére, a vesébe térdelésre, ököllel megütésre vonatkoztak. Két esetben olyan panasz volt, hogy más bűncselekmény vagy bűncselekmények beismerésének kikényszerítése érdekében történt az ütlegetés. A panaszok többségében a parancsnoki kivizsgálás és az ügyészség határozata nem állt a Fogda rendelkezésére, vagy a parancsnoki kivizsgálás azt állapította meg, hogy „a rendőri intézkedés és a kényszerítő eszközök alkalmazása jogszerű és arányos volt”.

A látogatást megelőzően néhány nappal az egyik fogvatartott által tett írásbeli panasz szerint az őt előállító rendőr két esetben mellkason rúgta.

A fogdai befogadást megelőzően eljáró rendőri szervek által elkövetett bántalmazások az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott embertelen, megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszásságot valósítanak meg.

A Fogda feletti szinten elhelyezkedő, a BRFK Gazdaságvédelmi Főosztály, Korruptió és Bűnözés Elleni Osztályán megközelítőleg 25 irodahelyiség található. A Főosztály munkatársainak száma megközelítőleg 160 fő. Az irodákban többnyire akkor történik kihallgatás, ha általuk történt előállítás a tettenérés helyéről. A kihallgatáskor a bilincset általában leveszik, kivéve azt az esetet, ha támadástól vagy szökéstől lehet tartani. Az őrizetbe vett személyek a kirendelt ügyvéd megérkezéséig ezen az osztályon várakoznak, vagy erre az időre befogadják őket a Fogdára. A látogató csoport tagjai véletlenszerűen kiválasztottak egy-egy irodát, és az ott található berendezési tárgyakat, a fiókok és a szekrények tartalmát megvizsgálták.

Az irodahelyiségek megtekintése során a látogató csoport tagjai alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményeket nem észleltek.

2.10.2. Aradi utcai Fogda

A 2014-ben és 2015-ben az Aradi utcai Fogdában fogvatartottal szemben jogsértő magatartás miatt kényszerítő eszközt nem alkalmaztak.

2014-ben a Fogdára történő befogadás előtt a fogvatartottak 5 esetben terjesztettek elő panaszt rendőri bántalmazás miatt, 4 esetben a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság, 1 esetben pedig a Budapesti Rendőr-főkapitányság állományába tartozó személyekkel szemben. 2015-ben a Fogdára történő befogadás előtt a fogvatartottak 7 esetben éltek panasszal rendőri bántalmazás miatt, 6 esetben a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság, 1 esetben pedig a Szegedi Fegyház és Börtön állományába tartozó személyekkel szemben.

Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 22. pont

²⁹ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 23. pont

³⁰ Affaire A.T. c. Luxembourg (Requête no 30460/13) Arrêt Strasbourg 9 avril 2015

Az egyes ügyek iratanyagát a Fővárosi Főügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Osztályára, valamint az illetékes nyomozó ügyészségekre megküldték.

Az Aradi utcai Fogdában a látogató csoport tagjai több fogvatartottal készítettek interjút. Az egyik, kis értékű bolti lopáson tetten ért, és őrizetbe vett fogvatartott úgy nyilatkozott, hogy a Fogdán „rendesen” bánnak vele. Az őrizetbe vételekor történt rendőrségi kihallgatáson nem volt jelen védő, a jogairól tájékoztatták. Az élettársát értesítették, és arról kapott papírt, hogy „a tárgyaláson lesz jelen védő”. Az igazolványait és az értékeit elvették, erről jegyzéket kapott. A Fogdába történt befogadást követően kapott vizet inni és két párizsis szendvicset. A zárkában nincs WC, amikor a mellékhelyiségbe kell mennie, kopognia kell és kiengedik az örök. Ágyneműt kapott. Dohányt és cigaretta-készítéséhez szükséges papírt kérésre kapott a személyzettől.

Az előállítást követően a jogi képviselő jelenlétének hiányában történt kihallgatás az Alaptörvény IV. cikkében biztosított szabadsághoz és a személyi biztonsághoz fűződő joggal, az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében rögzített tisztességes eljáráshoz való joggal, valamint az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében írt védelemhez való joggal összefüggő visszásságot valósít meg.

Egy másik fogvatartott beszámolója szerint az előállításánál a rendőrök ráléptek a nyakára és így fényképezték magukat, eltörték a szemüvegét. A személyi igazolványát és a lakcímkártyáját nem kapta vissza.

A külföldi állampolgár fogvatartott a vele készült interjú során elmondta, hogy a magyar-horvát határnál álló vonaton pihent, amikor – nem tudja, hogy miért – őrizetbe vették. Az általa rendőrnek vélt személyek megütötték az arcán, hátratekerték a kezét, a földre szorították. A rendőrautóban megbilincseltek, majd a szemére sötét szalagot tettek. Jelezte, hogy ez félelmet kelt benne, de a bántalmazást ezt követően is folytatták. Az általa rendőrnek gondolt emberek maszkot és fekete uniformist viseltek. Budapestre hozták, a rendőrségen történt kihallgatása során jelen volt tolmács és ügyvéd is. Elmondása szerint orvos látta, és megvizsgálta a szívét, hátát. Az orvosi vizsgálatkor vele azonos nemű rendőr jelen volt. A korábbi fogvatartási helyeken nem gyakorolhatta a vallását vagy félt, hogy emiatt megkülönböztetés éri. A felesége külföldön maradt, aki sokáig nem tudott az ő hollétéről, az utolsó közös tartózkodási helyük szerinti nagykövetségen tudta meg, hogy őrizetbe vették. A felesége aggódott érte, ezért – 10 nappal az OPCAT vizsgálatot megelőzően – meglátogatta. A fogvatartott a feleségével a látogatás alkalmával összesen egy órát tölthetett együtt.

A fogdai befogadást megelőzően eljáró – vélhetően – rendőri szervek által elkövetett testi és lelki fájdalomkozás azért, hogy a fogvatartottól értesüléseket vagy vallomást kapjanak, vagy hogy olyan cselekmény miatt büntessék, amelynek elkövetésével őt gyanúsítják, az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott embertelen, megalázó bánásmóddal összefüggő visszásságot valósít meg.

3. Összefoglalás

A látogatás során megállapításra került, hogy a CPT jelentéseiben több alkalommal megfogalmazott, visszásság megállapítására okot adó körülmények nem kerültek orvoslásra sem a Gyorskocsi, sem az Aradi utcai Fogdában.

A Gyorskocsi utcai Fogda zárkáiban a jogszabályban előírt mozgástér nem biztosított a fogvatartottak részére. Az Aradi utcai Fogda zárkái balesetveszélyesek a rögzített berendezési tárgyak miatt. A megfelelő megvilágításáról, a villanygőkök pótlásáról a napi tevékenység végzése érdekében mindkét Fogdán gondoskodni kell. A zuhanyzó- és WC helyiségek állapota leromlott, kosz és penész található sok helyen.

A fogvatartottak részére szükséges gyógyszer miatt sürgősen a fogvatartottat hazakísérni vagy kórházba vinni, a jogszabály által adott keretek és lehetőségek között megoldható, hogy a Fogda orvosa felírja a fogvatartottnak a gyógyszert.

Az egészségügyi ellátás keretében a független orvosi vizsgálat követelménye nem teljesül. Az orvosi vizsgálat elvégzése során a hallótávolságon belüli rendőri jelenlét minden esetben kifogásolható, a rendőr hallótávolságon kívül is csak az orvos kifejezett kérése esetén lehet jelen.

A fogvatartottak egészségügyi adatait tartalmazó iratokat nem lehet a személyzet részére hozzáférhetővé tenni, azokat az adatkezelésre vonatkozó jogszabályi előírásokkal összhangban kell kezelni. A CPT 3. Általános Jelentésének 50. pontja szerint az orvosi titoktartásnak a börtönökben is érvényesülnie kell. A személyes adatokhoz fűződő joggal összefüggő visszasság orvoslása érdekében a nemzeti megelőző mechanizmus bejelentéssel fordul a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósághoz.

A nemzeti megelőző mechanizmus a fogvatartás körülményeit a személyi szabadságtól megfosztás első pillanatától kezdve vizsgálja. A fogvatartottak elmondása alapján az előállítás során mind a jogi képviselő jelenlétének hiánya, mind a fogvatartott hozzátartozójának az előírt időben történő értesítése nem valósul meg. A jogi szabályozás hiányában a büntető eljárás alatt még nem álló, a rendőrség előállított fogvatartott személy számára a jogi képviselet és a hozzátartozó értesítése nem biztosított. E visszasság orvoslása érdekében a vonatkozó jogszabályi rendelkezések módosítása szükséges.

4. Ajánlások, kezdeményezések, javaslatok

I. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 31.§ (1) és 32.§ (1) bekezdése alapján a nemzeti megelőző mechanizmus felkéri

az országos rendőr-főkapitányt, hogy

1. intézkedjen annak érdekében, hogy az a nemzeti megelőző mechanizmus az Ajbt. 39/B §-ában előírt feladatának teljesítése során valamennyi rendőrségi létesítménybe késedelem nélkül bejusson.

a Belügyminisztériumot, mint a Gyorskocsi utcai Fogda fenntartóját, hogy

2. gondoskodjon a Fogda, különösen a sétaudvar teljes felújításáról és emberi tartózkodás céljára alkalmassá tételéről, valamint a Fogda oly módon történő átalakításáról, hogy a jogszabályban előírt mozgástér minden fogvatartott számára biztosított legyen.

a Belügyminisztériumot, mint a Gyorskocsi utcai Fogda fenntartóját és a BRFK vezetőjét,

3. kérjen tájékoztatást arról, hogy elegendő idő áll-e rendelkezésre az orvosi vizsgálatok elvégzésére;

4. tegyék lehetővé, hogy a fogvatartottak orvosi ellátását végző orvos a fogvatartott egészségi állapota miatt feltétlenül szükséges gyógyszert felírja;

5. biztosítsák, hogy az orvosi vizsgálaton a rendőri jelenlet hallótávolságon kívül legyen;

6. törekedjenek arra, hogy a fogvatartottaknak a külső orvosi vizsgálatra történő kísérését ne ugyanaz a rendőr végezze, aki a fogvatartottat előállította;

7. biztosítsák, hogy az orvosi vizsgálat valamennyi, az orvosi véleményben szereplő kérdésfeltevésre és szükséges fizikális vizsgálatra kiterjedjen;

8. igyekezzenek biztosítani a fogvatartott részére a választott orvos általi vizsgálat lehetőségét, a fogvatartott saját költségén;

9. gondoskodjanak róla, hogy a fogvatartott teljes körű tájékoztatása számára érthető módon az orvosi vizsgálatra vonatkozóan megtörténjen;

10. gondoskodjanak arról, hogy az egészségügyi adatok kezelése a jogszabályoknak megfelelően történjen.

a BRFK vezetőjét,

11. hogy a Fogda minden helyiségében gondoskodjon a megfelelő mesterséges megvilágításról a villanyégők biztosítása útján;

12. gondoskodjon arról, hogy a hazájában állítólagosan halálra ítélt külföldi fogvatartott tényleges helyzetére vonatkozóan tájékoztatást kapjon;

13. gondoskodjon arról, hogy a fogvatartottak tájékoztatása a befogadáskor oly módon történjen meg, hogy a tájékoztatást megértsék. Ha a fogvatartott nem tud olvasni, részére a tájékoztatást szóban, két tanú jelenlétében kell megadni.

A nemzeti megelőző mechanizmus felkéri

a Belügyminisztériumot, mint az Aradi utcai Fogda fenntartóját és a Készenléti Rendőrség vezetőjét,

14. tegyék lehetővé, hogy a fogvatartottak orvosi ellátását végző orvos a fogvatartott egészségi állapota miatt feltétlenül szükséges gyógyszert felírja;
15. biztosítsák, hogy az orvosi vizsgálaton a rendőri jelenlét hallótávolságon kívül legyen;
16. igyekezzenek biztosítani a fogvatartott részére a választott orvos általi vizsgálat lehetőségét, a fogvatartott saját költségén;
17. gondoskodjanak arról, hogy az egészségügyi adatok kezelése a jogszabályoknak megfelelően történjen.

a Készenléti Rendőrség vezetőjét,

18. hogy a Fogda minden helyiségében gondoskodjon a megfelelő mesterséges megvilágításról a villanyégők biztosítása útján;
19. hogy az őrszemélyzet tartózkodására szolgáló ablak nélküli helyiség e funkcióra történő használatát szüntesse meg.

II. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajb.t. 36.§-a alapján a nemzeti megelőző mechanizmus bejelentést tesz a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság részére annak érdekében, hogy a fogvatartottak egészségi állapotára vonatkozó, az Info tv. 3. §-ának 3. pontja szerint különlegesnek minősülő adatok kezelésének jogszerűségét a jogalap és az adatbiztonság követelményének teljesülése tekintetében a Gyorskocsi utcai Fogdán és az Aradi utcai Fogdán vizsgálja meg.

III. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajb.t.37.§ alapján a nemzeti megelőző mechanizmus felkéri

a belügyminisztert, hogy

20. a rendőrségről szóló 1994. évi XXXVIII. törvény 18.§-ának (1) bekezdését az alábbiak szerint módosítsa: „A fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy más személyt *haladéktalanul* értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e jogával élhessen, az értesítési kötelezettség a rendőrséget terheli. Ha a fogvatartott fiatalkorú vagy gondnokság alá helyezett, haladéktalanul értesíteni kell törvényes képviselőjét vagy gondnokát.”;
21. a rendőrségről szóló 1994. évi XXXVIII. törvény 18.§-át az alábbi (6) bekezdéssel egészítse ki: „A fogvatartott részére a befogadást követően haladéktalanul biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy jogi képviselőjét értesítse. Ha a fogvatartott nem kíván jogi képviselőt megbízni, részére kirendelés útján kell a jogi képviseletet biztosítani.”

az igazságügyi minisztert, hogy

22. a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 128. §-ának (1) bekezdését az alábbiak szerint módosítsa: „Az őrizetbe vétel elrendeléséről és a fogva tartás helyéről *haladéktalanul* értesíteni kell a terhelt által megjelölt hozzátartozót, ennek hiányában a terhelt által megjelölt más személy is értesíthető.”
23. a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 179.§-ának (3) bekezdését az alábbiak szerint módosítsa: A gyanúsítottat figyelmeztetni kell arra, hogy védőt választhat, illetőleg védő kirendelését kérheti. Ha az eljárásban védő részvétele kötelező, a gyanúsított figyelmét arra is fel kell hívni, hogy ha nem hatalmaz meg védőt, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság rendel ki védőt. Ha a gyanúsított kijelenti, hogy nem kíván védőt megbízni, az ügyész, illetve a nyomozó hatóság nyomban védőt rendel ki.

Budapest, 2016. július

Székely László sk.

Zárka a Gyorskocsi utcai Fogdában

Zárka az Aradi utcai Fogdában

Zuhanyzó a Gyorskocsi utcai Fogdában

Zuhanyzó az Aradi utcai Fogdában

Csillár a rendőrtisztek pihenőjében

Lámpabúra az Aradi utcai Fogdában

A sétálóudvar a Gyorskocsi utcai Fogdában

Ablak az Aradi utca Fogdában

Ütésnyomok az előállító helyiségben

Cigarettaesikkek a zárkában